

пошуку вірних рішень: це можуть бути вікторини, дискусії з питань матеріальної частини зброї, правил безпечного поводження зі зброєю, прийомів і правил стрільби, аналіз відеоматеріалів з реальними випадками застосування вогнепальної зброї поліцейськими тощо.

Список бібліографічних посилань

1. Теорія і методика фізичного виховання : у 2 т. Т. 1. Загальні основи теорії і методики фізичного виховання / за ред. Т. Ю. Круцевич. Київ : Олімпійська літ., 2008. 391 с.
2. Фіцула М. М. Педагогіка : посібник. Київ : Академія, 2000. 542 с.
3. Ягупов В. В. Педагогіка : навч. посіб. Київ : Либідь, 2002. 560 с.

Отримано 27.02.2020

УДК 378.14.015.62

Андрій Миколайович ЗЕЛЬНИЦЬКИЙ,

*провідний науковий співробітник Центру воєнно-стратегічних досліджень
Національного університету оборони України
імені Івана Черняховського (м. Київ),
кандидат педагогічних наук, професор;*

<https://orcid.org/0000-0002-3910-7329>;

Олег Андрійович ЗАБОЛОТНИЙ,

*провідний науковий співробітник Центру воєнно-стратегічних досліджень
Національного університету оборони України
імені Івана Черняховського (м. Київ),
кандидат військових наук, доцент;*

<https://orcid.org/0000-0001-8020-4721>;

Олександр Миколайович ВАСИЛЬЄВ,

*старший науковий співробітник Центру воєнно-стратегічних досліджень
Національного університету оборони України
імені Івана Черняховського (м. Київ);*

<https://orcid.org/0000-0002-9492-5594>

МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ЗАНЯТТЯ, ПРОВЕДЕНОГО ВИКЛАДАЧЕМ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ: «ВИКЛАДАЧ ОЧИМА КУРСАНТА (СЛУХАЧА)»

Запропонована методика оцінювання якості проведеного викладачем навчального заняття на основі оброблення з використанням методів кваліметрії даних опитування здобувачів вищої освіти.

Одним з важливих елементів управління якістю освітнього процесу закладу вищої освіти є зворотний зв'язок із здобувачами вищої освіти,

в тому числі шляхом об'єктивного оцінювання якості навчальних занять та професійно-педагогічної компетентності викладачів з погляду тих, хто навчається за відповідними освітніми програмами. Зазначене оцінювання пропонується проводити із застосуванням розробленої авторами на принципах кваліметрії (кількісне вимірювання якості) методики [1, с. 13–15], яка передбачає використання експрес-опитувальника «викладач очима слухача (курсанта)».

Експрес-опитувальник заповнюється слухачами (курсантами) навчальної групи (навчальних груп) по завершенні навчального заняття у той самий день під час самостійної підготовки. Керівництво процесом заповнення опитувальника покладається на відповідним чином підготовленого представника кафедри, факультету, навчального відділу (науково-дослідної лабораторії), іншу компетентну особу. Підрахунок результатів опитування проводиться після збору усіх опитувальників у відповідному структурному підрозділі закладу вищої освіти.

Нижче наведено зміст експрес-опитувальника, алгоритм обробки результатів опитування та визначення інтегрального показника якості проведеного викладачем навчального заняття.

Е К С П Р Е С - О П И Т У В А Л Ь Н И К
*з оцінювання курсантами (слухачами) якості
проведеного викладачем навчального заняття.*

Шановні товариші курсанти (слухачі), просимо Вас висловити власну думку щодо якості проведеного викладачем навчального заняття шляхом оцінювання кожного з критеріїв представленої таблиці, використовуючи наведену чотириохбальну оцінну шкалу. Вам потрібно у стовпчику «Результат оцінювання (Р, бали)» **поставити вертикальну риску у будь-якому місці подрібненої оцінної шкали** (від балу «2» до балу «5», масштаб – 0, 25 бала), що відповідає Вашому сприйняттю прояву кожного з представлених критеріїв у ході заняття. При цьому, бал «5» – це еталон прояву критерію (найвищий показник, що тільки можна собі уявити), бал «2» – найнижчий його прояв. Решта – відповідно. Своє прізвище зазначити не обов'язково.

Назва навчальної дисципліни (вписати _____)

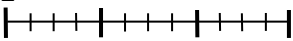
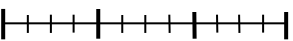
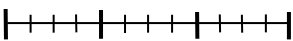
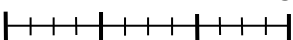
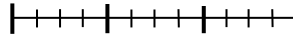
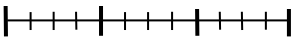
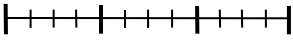
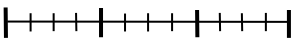
*Вид заняття: лекція, групове, практичне, семінарське заняття
тощо (підкреслити або вписати _____)*

Час проведення занять (підкреслити): 1) перша пара; 2) друга пара; 3) третя пара; 4) четверта пара.

Таблица

№ з/п	Показники та критерії оцінювання якості проведеного навчального заняття (К)	Результат оцінювання (Р, бали)
1	2	3
1. Організація заняття:		
1.1	Своєчасність початку, закінчення заняття, дотримання часу, відведеного на перерву	2345
1.2	Оптимальність витрат навчального часу на організаційні заходи (прийом рапорту, перевірка присутності слухачів, курсантів на занятті тощо)	2345
1.3	Підтримання дисципліни в ході заняття, уникнення надмірного адміністрування	2345
1.4	Підбиття підсумків заняття, постановка завдань на самостійну підготовку	2345
2. Прояв морально-етичних якостей викладача у ході заняття		
2.1	Дотримання норм викладацької етики: гідна манера поведінки, охайність зовнішнього вигляду	2345
2.2	Поважне й уважне ставлення викладача як до окремого слухача (курсанта), так і до колективу навчальної групи в цілому, без будь-яких упереджень	2345
2.3	Педагогічний такт викладача: почуття міри, витримка та врівноваженість	2345
2.4	Адекватна вимогливість викладача до слухачів (курсантів) під час заняття, рівне ставлення до них, принциповість, об'єктивність	2345
2.5	Прояв викладачем толерантності, терпимості до інших поглядів	2345
2.6	Прояв викладачем у ході занять національної свідомості, патріотизму, їх органічне поєднання із змістом навчання	2345

Продовження табл.

1	2	3
3. Прояв дидактичної компетентності викладача у ході заняття :		
3.1	Визначення цілей заняття, розкриття викладачем значимості змісту заняття для подальшої професійної діяльності слухача (курсанта)	2 3 4 5
3.2	Вільне володіння викладачем матеріалом навчальної дисципліни, конкретного заняття, наявність високих професійних знань, демонстрація загальної ерудиції	2 3 4 5
3.3	Уміння викладача доступно, зрозуміло викладати матеріал, роз'яснювати складні моменти, наводити доречні приклади, виділяти головне, зберігати логічну послідовність викладання, уміння переконувати	2 3 4 5
3.4	Уміння викладача підтримувати зацікавленість аудиторії в пізнавальній діяльності, створювати проблемні ситуації під час заняття, спонукати до дискусії	2 3 4 5
3.5	Забезпечення викладачем зв'язку навчального матеріалу із сучасними досягненнями науки	2 3 4 5
3.6	Створення викладачем мотиваційної основи (поштовху) для самостійного поглибленого вивчення навчального матеріалу заняття, навчальної дисципліни, спонукання до творчості та ініціативи	2 3 4 5
3.7	Демонстрація викладачем культури мовлення, чіткої дикції, оптимального темпу викладання	2 3 4 5
3.8	Уміння викладача зняти напруження і втому аудиторії, почуття гумору	2 3 4 5

Закінчення табл.

1	2	3
4. Відчуття слухачем (курсантом) внеску від проведеного навчального заняття у формування особистого військового професіоналізму, загальної ерудиції :		
4.1	Отримані на занятті знання розширили мій загальний світогляд	2345
4.2	Я зрозумів сутність викладеного на занятті навчального матеріалу	2345
4.3	У мене склалося певне уявлення щодо можливості застосування здобутих на занятті знань (навичок, умінь) в звичайних умовах	2345
4.4	У мене склалося певне уявлення щодо можливості застосування здобутих на занятті знань (навичок, умінь) в екстремальних умовах	2345
4.5	За результатами проведеного заняття я усвідомив потребу щодо самовдосконалення , саморозвитку в контексті піднятих у ході заняття проблем	2345
4.6	Загальна логіка, системність і методичні прийоми, що застосовані викладачем у ході заняття, є прикладом для наслідування у подальшій моїй професійній діяльності	2345

В основу підрахунку покладено результати опитування, що позначені слухачами (курсантами) відповідною вертикальною рисою на подрібненій (масштаб 0,25 бали) оцінній п'ятибальній шкалі опитувальника (стовпчик 3).

Спочатку визначається відносний показник прояву i -того критерію j -того слухача (курсанта). Для переходу від абсолютних (бальних) показників до відносних результати оцінювання, що проставлені у кожному заповненому опитувальнику по кожному з критеріїв K_i (де i – номери критеріїв, у даному випадку – від № 1.1 до № 4.6), співвідносяться з балом «5» – еталонним проявом будь-якого критерію за формулою:

$$K_{ij} = \frac{P_{ij}}{P_j^{em}}, \quad (1)$$

де: K_{ij} – значення відносного показника прояву i -го критерію за результатами опитування j -го слухача (курсанта);

P_{ij} – абсолютне значення показника прояву i -го критерію, що проставлене в опитувальнику j -м слухачем (курсантом);

P_j^{em} – еталонне значення показника прояву критерію – (бал «5»).

Наприклад, якщо критерій № 3.7 (див. таблицю) – «Демонстрація культури мовлення, чіткої дикції, оптимального темпу викладання» оцінено на шкалі у 3,5 бали, то відносний показник $K_{3,7} = 3,5 : 5 = 0,7$.

Прояв критерію, оціненого як «2» прирівнюється до «0».

Аналогічно визначаються прояви усіх інших критеріїв у ході заняття.

Далі, визначається усереднений відносний показник прояву i -го критерію в навчальній групі ($K_{i\text{cp}}$):

$$K_{i\text{cp}} = \frac{\sum_{j=1}^n K_{ij}}{n}, \quad (2)$$

де; n – кількість курсантів (слухачів) в навчальній групі (групах), які заповнювали опитувальник.

Інтегральний показник якості проведеного викладачем навчального заняття K_{Σ} підраховується за формулою

$$K_{\Sigma} = \frac{\sum_{i=1}^m K_{i\text{cp}} W_i}{m} \quad (3)$$

де: W_i – коефіцієнт вагомості i -того критерію, який визначається в кваліметрії із застосуванням методів експертного оцінювання [2, с. 140–143];

m – загальна кількість критеріїв у таблиці.

Припустимо, що інтегральний показник якості проведеного навчального заняття $K_{\Sigma} = 0,762$ або 76,2% від еталону – 100%. Загальні втрати склали 23,8%. Аналіз отриманих результатів оцінювання дозволяє відслідковувати втрати за кожним з критеріїв, що мали місце в ході проведення викладачем навчальних занять. Отже, впровадження розробленої методики в педагогічну практику ЗВО сприятиме процесу удосконалення якості освіти на основі врахування думки курсантів (слухачів), як суб'єктів освітнього процесу, і націлюватиме викладачів на подальше удосконалення організації, методики проведення та змісту навчальних занять.

Список бібліографічних посилань

1. Циба В. Т. Основи теорії кваліметрії : навч. посіб. Київ : ІЗМН, 1997. 160 с.
2. Азгальдов Г. Г. Теория и практика оценки качества товаров (основы кваліметрії). М. : Экономика, 1982. 256 с.

Отримано 06.02.2020

УДК [159.98:351.74](477)

Наталя Едуардівна МІЛОРАДОВА,

*професор кафедри педагогіки та психології факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук, доцент;*

 <https://orcid.org/0000-0002-0716-9736>

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СЦЕНАРНОГО ПЛАНУВАННЯ В ПІДГОТОВЦІ ПОЛІ- ЦЕЙСЬКОГО

Автором розглянуто дев'ять послідовних етапів професійного сценарного планування як різновиду когнітивної діяльності щодо постановки цілей і завдань стосовно побудови особистого професійного майбутнього. Визначено мету, основні завдання та результати роботи на кожному з етапів. Визначено особливості проведення індивідуальних та групових занять на кожному із зазначених етапів.

Однією із складових професійно-психологічного супроводження професіогенезу працівників поліції є розвиток умінь особистісного професійного сценарного планування.

Уперше теорія сценарію була розроблена Е. Берном [1, с. 229] та його колегами в середині 60-х років ХХ століття. Науковець підкреслював, що людина має один або декілька життєвих сценаріїв, які закладаються ще в ранньому дитинстві, формують самосприйняття дитини і образ світу, та мають у нашому уявленні чітку структуру. Послідовники та прихильники цієї теорії доповнювали та розширювали її, аналізуючи особливості взаємодії в межах сценаріїв: Т. Келер [6] (теорія драйверів людини), К. Стайнер [5] (особливості сценарних посилань) та описуючи різні соціальні ролі: засновник віктимології Ч. Тойч [4] (віктимні життєві сценарії), С. Б. Карпман [7] (динамічний трикутник взаємодії). Дослідники Е. Ф. Зесер та Е. Е. Симанюк [3, с. 40–42], базуючись на дослідженнях О. О. Бодальова [2], розглянули вплив зовнішніх та внутрішніх чинників на сценарії професійного розвитку особистості та виокремили їх види.

Кожна людина в змозі усвідомити та проаналізувати особистісні сценарні тенденції та виявити невірні, програті рішення, а потім перетворити